УДК 364.3-053.9:330.3(477)
DOI:10.32782/2415-8240-2026-109-2-500-514

«СРІБНА ЕКОНОМІКА» ЯК РЕСУРС РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ

THE SILVER ECONOMY AS A RESOURCE FOR THE DEVELOPMENT OF THE SOCIAL PROTECTION SYSTEM FOR ELDERLY PEOPLE UNDER POPULATION AGEING

Непочатенко Зоя Вікторівна,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти (доктор філософії),
викладач-стажист кафедри економіки
Уманський національний університет
ORCID: https://orcid.org/0009-0005-4236-3592

Zoia Nepochatenko,
Uman National University

У статті обґрунтовано роль «срібної економіки» як ресурсу розвитку системи соціального захисту людей похилого віку в Україні. Показано обмеженість підходу, за якого старіння населення розглядається виключно як джерело фіскального навантаження, та запропоновано альтернативний підхід, що трактує людей похилого віку як споживачів, працівників та інвесторів. Систематизовано п'ять сегментів «срібної економіки» (AgeTech – технологічні продукти і послуги для людей похилого віку; асистивні технології; фінансові продукти; туризм активного довголіття; культурно-освітні продукти) та охарактеризовано міжнародні орієнтири їхнього розвитку. Здійснено сценарну оцінку потенційного обсягу ринку «срібної економіки» України на період 2027–2037 рр. на основі офіційних даних про обсяг пенсійних виплат: залежно від сценарію до 2037 р. він може становити від 0,95 до 1,43 трлн грн у цінах 2025 р. Обґрунтовано інструменти державного стимулювання розвитку «срібної економіки», окреслено потенційні канали її впливу на систему соціального захисту людей похилого віку та визначено обмеження застосованого сценарного підходу.

Ключові слова: срібна економіка, AgeTech, активне довголіття, державне стимулювання, пенсійне забезпечення, сценарне оцінювання, соціальний захист.

Population ageing is commonly framed as a fiscal burden on pension, healthcare and long-term care systems. This article develops an alternative perspective based on the silver economy concept, which treats older people as consumers, workers and investors whose needs generate demand, employment and innovation. The purpose of

the article is to assess the potential of Ukraine's silver economy and to substantiate its role as a resource for the development of the social protection system for older people under population ageing. The study applies comparative analysis, structural and segment analysis, and scenario-based estimation. Five market segments are systematised: AgeTech, assistive technologies, financial products for older people, active longevity tourism, and cultural and educational products. The potential size of Ukraine's silver economy market for 2027–2037 is estimated using official Pension Fund of Ukraine data on pension payments as a lower-bound proxy of older people's purchasing power. Depending on the scenario, the market may reach between UAH 0.95 trillion and UAH 1.43 trillion by 2037 in 2025 prices. Instruments of state stimulation are proposed, including grants for AgeTech start-ups, regulatory sandboxes, tax incentives for research and development, active longevity policies, and regulation of financial products for older people. Three potential channels through which the silver economy may affect the social protection system are outlined: expansion of the financing base, reduced dependence on public transfers, and improved quality of life. The limitations of the scenario approach are discussed. The findings can inform state policy on active longevity and further research on the efficiency of social protection systems.

Key words: silver economy, AgeTech, active longevity, state stimulation, pension provision, scenario-based estimation, social protection.

Вступ. Старіння населення належить до визначальних тенденцій світового розвитку XXI століття: за прогнозами Організації Об'єднаних Націй, до 2050 року чисельність осіб віком 65 років і старше сягне близько 1,6 млрд [1]. В Україні цей процес відбувається на тлі повномасштабного вторгнення, вимушеної міграції та скорочення чисельності населення працездатного віку, що додатково загострює навантаження на систему соціального захисту: частка осіб віком 65 років і старше зросла з 12% у 1991 році до 22% у 2024 році, а частка осіб віком 60 років і старше на початок 2022 року становила 24,8% [2] і, за наявними прогнозами, старіння населення прогресуватиме й надалі.

У науковому дискурсі та практиці державного управління старіння населення традиційно розглядається як виклик – джерело фіскального тиску на пенсійну систему, охорону здоров'я та довгостроковий догляд. Водночас такий підхід є однобічним, оскільки залишає поза увагою економічний потенціал людей похилого віку як споживачів, працівників та інвесторів. Концепція «срібної економіки» (англ. silver economy) пропонує протилежний погляд: сукупність економічної активності, пов'язаної з потребами і можливостями людей похилого віку, розглядається як ринок, здатний генерувати попит, зайнятість та інновації [3]. Міжнародний валютний фонд у доповіді 2025 року констатує, що здоровіше старіння населення підвищує економічну активність осіб похилого віку, сприяє довшій трудовій активності та частково компенсує негативний вплив демографічних зрушень на економічне зростання [4].

Для України переосмислення ролі людей похилого віку (з отримувачів трансфертів на носіїв економічного потенціалу) має особливе значення: в умовах

дефіциту робочої сили та обмежених фіскальних можливостей держави розвиток «срібної економіки» потенційно здатен розширити базу фінансування соціального захисту, зменшити залежність людей похилого віку від державних трансфертів і підвищити якість їхнього життя. Це зумовлює актуальність дослідження потенціалу «срібної економіки» України та її ролі у розвитку системи соціального захисту людей похилого віку.

Огляд літератури. Концепція «срібної економіки» упродовж останніх десятиліть утвердилася в європейському політико-економічному дискурсі. Базовим для її кількісного виміру стало дослідження, виконане на замовлення Європейської комісії, у якому обсяг «срібної економіки» ЄС оцінено у 3,7 трлн євро (2015 р.) з прогнозованим зростанням приблизно на 5% щорічно – до 5,7 трлн євро у 2025 р.; за таких масштабів вона була б третьою економікою світу після США та Китаю [3]. Ще раніше можливість «золотого старіння» (здорового, активного і продуктивного довголіття) для країн Європи та Центральної Азії обґрунтували фахівці Світового банку [5]. Сучасні дослідження розширюють концепцію від переліку «вікових» ринків до інтегративної рамки трансформації робочих місць, ринків і фірм: Т. Егеланд, К. Хейнонен та І. Стенсакер обґрунтовують підхід, який акцентує спроможності та економічну суб'єктність людей похилого віку замість фреймінгу вразливості й залежності [6]. Дослідження Д. Парка і К. Шіна на панельних даних 166 економік доводить існування «срібного дивіденду» – додаткового внеску в економічне зростання, який виникає за умови збереження здоров’я і трудової активності у старшому віці; зокрема, встановлено, що спричинений старінням дефіцит робочої сили значною мірою компенсується вищим рівнем участі людей похилого віку в робочій силі [7]. Узагальнення міжнародного досвіду розвитку «срібної економіки» [8] дозволяє виокремити такі ключові напрями: смарт-технології догляду, розширення пропозиції товарів і послуг для осіб похилого віку та інструменти технологічної і фінансової підтримки. Глобальною політичною рамкою активізації цих процесів слугує Десятиліття здорового старіння ООН на 2021–2030 роки [9].

Окремі сегменти «срібної економіки» досліджено у галузевих працях. Геронтотехнології та ринок AgeTech (технологічні продукти і послуги для людей похилого віку) розглянуто у систематичному огляді [10], присвяченому технологіям підтримки самостійного проживання; водночас у ньому констатовано розрив між розробленням таких технологій та їх впровадженням у громадах, а також недостатність доказової бази їхньої ефективності, що застерігає від технологічного оптимізму. Фінансові продукти для людей похилого віку, зокрема зворотна іпотека (англ. reverse mortgage) як механізм конвертації житлового капіталу у пенсійний дохід, проаналізовано у праці Г. Сімон-Морено [11].

Внесок туризму активного довголіття у здоров’я та якість життя осіб похилого віку емпірично підтверджено у дослідженні Г. Цяо та ін. [12], тоді як польські дослідники розкривають чинники, що визначають туристичну

активність людей похилого віку, та економічний ефект від урахування їхніх потреб у туристичній пропозиції [13].

Українські дослідження «срібної економіки» мають переважно концептуальний характер. Ю. Чалюк обґрунтовує доцільність інвестування у розроблення та виробництво інноваційних продуктів і послуг для підвищення якості життя людей похилого віку [14]. А. Жуковська розглядає «срібну економіку» як ресурс інклюзивного розвитку національної економіки, наголошуючи на потребі подальшого окреслення перспектив застосування цієї концепції в умовах вітчизняної економіки [15]. Емпіричний вимір проблематики започатковано дослідницьким проєктом Інституту демографії та досліджень якості життя імені М. В. Птухи НАН України (2025 р.): за його оцінками, економічно активними є лише 13,2% осіб віком 60–70 років проти близько 37% у країнах ОЕСР, а потенціал залучення до ринку праці становить до 3,5 млн українців віком 55+ за належної підтримки [16].

Разом з тим невирішеною частиною загальної проблеми залишається оцінювання потенціалу «срібної економіки» України та її ролі у розвитку системи соціального захисту людей похилого віку: наявні праці не містять сегментації ринку, кількісних оцінок його обсягу, обґрунтування інструментів державного стимулювання та визначення каналів впливу «срібної економіки» на систему соціального захисту.

Метою статті є оцінювання потенціалу «срібної економіки» України та обґрунтування її ролі як ресурсу розвитку системи соціального захисту людей похилого віку в умовах старіння населення. Для досягнення мети поставлено такі завдання: систематизувати сегменти «срібної економіки» та охарактеризувати міжнародні орієнтири їхнього розвитку; здійснити сценарну оцінку потенційного обсягу ринку «срібної економіки» України; обґрунтувати інструменти державного стимулювання її розвитку; окреслити потенційні канали впливу «срібної економіки» на систему соціального захисту людей похилого віку та визначити обмеження застосованого підходу.

Методика дослідження. У дослідженні використано методи порівняльного аналізу (для зіставлення міжнародного досвіду розвитку «срібної економіки»), структурно-сегментного аналізу (для систематизації сегментів ринку), сценарного моделювання (для оцінювання потенційного обсягу ринку України на період 2027–2037 рр. на основі офіційних даних Пенсійного фонду України про обсяг пенсійних виплат [17] та даних Євростату щодо вікової структури населення [18]), а також методи наукової абстракції та логічного узагальнення. Критерієм сегментації ринку обрано тип потреби людей похилого віку, яку задовольняє відповідна група товарів і послуг: технологічна підтримка самостійного проживання, фінансове забезпечення, активність і соціальна участь.

Сценарне оцінювання здійснено шляхом екстраполяції базового обсягу пенсійних виплат за моделлю складних відсотків із заданими середньорічними темпами реального зростання; власного статистичного аналізу первинних даних не проводилося, тому отримані оцінки мають орієнтовний характер. Інтегральні

темпи зростання визначено на рівні ринку загалом, а не шляхом агрегування сегментних оцінок, оскільки офіційна статистика обсягів окремих сегментів «срібної економіки» в Україні відсутня. Орієнтиром верхньої межі слугувала оцінка середньорічного зростання «срібної економіки» ЄС [3]; нижня межа відображає інерційний розвиток за нинішнього рівня економічної активності людей похилого віку [16]; помірний сценарій прийнято як проміжне значення. Сегментну структуру (табл. 1) використано для якісної характеристики ринку та обґрунтування інструментів державного стимулювання. Емпіричним підґрунтям слугують результати панельного моделювання впливу старіння населення на економічне зростання у країнах ОЕСР за моделями соціальної політики [19].

Під час підготовки рукопису генеративні інструменти штучного інтелекту / ШІ-асистовані технології не використовувалися.

Результати досліджень. «Срібна економіка» трактується як сукупність економічної активності, що виникає у відповідь на потреби і можливості людей похилого віку, включно з товарами та послугами, які вони безпосередньо споживають, та додатковою економічною активністю, яку генерують ці видатки [3]. У міжнародній практиці нижня вікова межа цієї сукупності встановлюється на рівні 50 або 55 років, тоді як наведені далі оцінки для України ґрунтуються на доходах осіб пенсійного віку, що надає їм свідомо заниженого, орієнтовного характеру.

Принципова відмінність такого трактування від традиційного погляду на старіння населення полягає у зміні статусу людини похилого віку: з пасивного отримувача соціальних трансфертів вона перетворюється на активного економічного суб'єкта – споживача, працівника та інвестора. Для системи соціального захисту це означає появу ринкового каналу підвищення добробуту, який може доповнювати державні та міжсекторні механізми.

Цей канал має емпіричне підґрунтя. За результатами панельної авторегресійної моделі з розподіленими лагами (ARDL), оціненої методом об’єднаних середніх груп (PMG) на даних 38 країн ОЕСР за 1980–2023 роки, саме у країнах центрально-східноєвропейської моделі соціальної політики технологічні інвестиції виступають визначальним чинником перетворення демографічного тиску на стимул довгострокового зростання, тоді як в інших моделях соціальної політики цей ефект є істотно слабшим [19]. Розвиток «срібної економіки», ядром якої виступають технологічні сегменти, становить ринкову форму реалізації зазначеного каналу.

Структуру «срібної економіки» України пропонується розглядати у складі п'яти взаємопов'язаних сегментів (рис. 1). Основою такої сегментації є тип потреби, що задовольняється: технологічна підтримка самостійності, фінансове забезпечення, а також продукти, орієнтовані на активність і соціальну участь. Два перші сегменти утворюють технологічне ядро, оскільки саме вони найбільшою мірою залежать від інвестицій в інновації та мають найвищий потенціал масштабування. У розвинених економіках технологічні сегменти вже набули інституційного оформлення: діють галузеві платформи підтримки AgeTech-стартапів, які системно відстежують стан ринку [20].

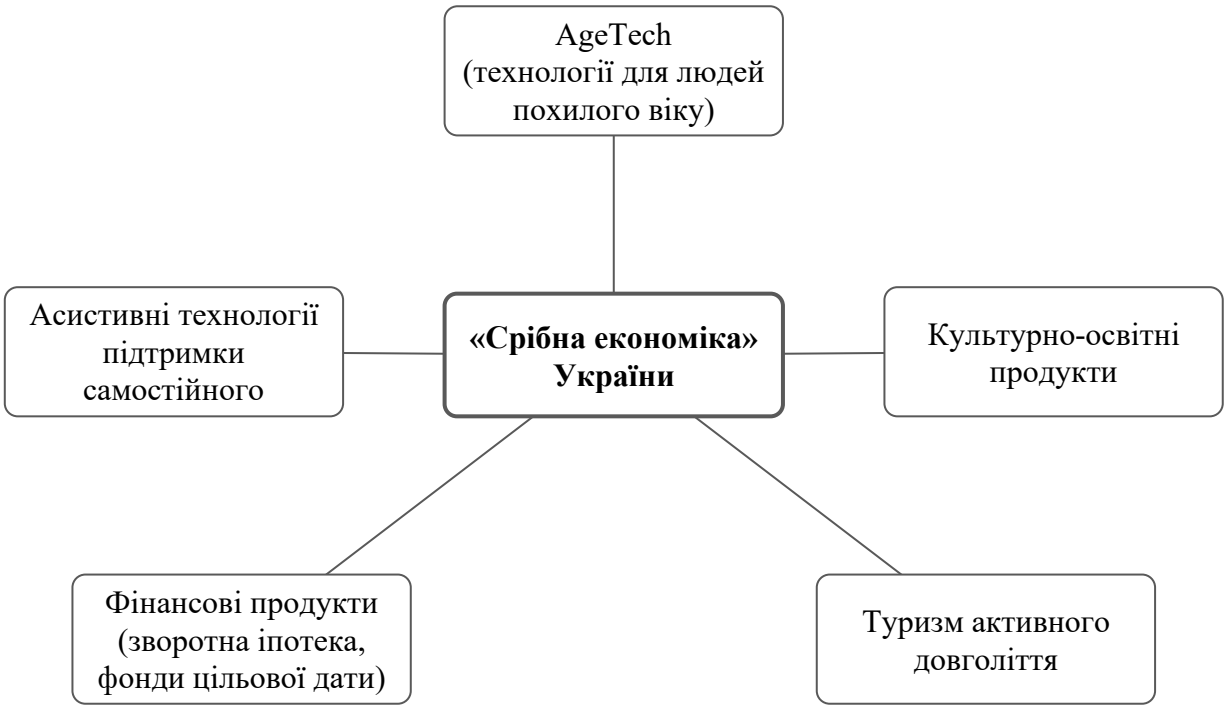


Рисунок 1. – Сегментна структура «срібної економіки» України
Джерело: розроблено автором.

Кожен із сегментів має власну логіку розвитку і різний ступінь зрілості у міжнародній практиці, що дозволяє окреслити орієнтири для України (табл. 1).

Зіставлення сегментів засвідчує, що технологічні напрями «срібної економіки» вже сформувалися як самостійні ринки з розвиненою інфраструктурою розробників та інвесторів, тоді як фінансові та культурно-освітні продукти для людей похилого віку перебувають на етапі становлення навіть у країнах з розвиненою системою соціального захисту. Для України це означає можливість одночасного розвитку обох груп сегментів, проте з різними інструментами підтримки.

За базу кількісного оцінювання потенціалу «срібної економіки» України взято сукупний річний обсяг пенсійних виплат, який окреслює нижню межу купівельної спроможності людей похилого віку (без урахування заробітної плати працюючих пенсіонерів, доходів від майна та приватних трансфертів). Згідно зі звітом Пенсійного фонду України про виконання бюджету за 2025 рік, видатки на виплату пенсій за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням, допомоги на поховання з урахуванням витрат, пов'язаних з їх виплатою та доставкою, становили 587,74 млрд грн, а на виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, фінансове забезпечення яких здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, – 213,74 млрд грн, тобто сукупно 801,48 млрд грн [17]. Для цілей оцінювання з цієї суми вилучено видатки, які не формують поточних доходів людей похилого віку в Україні: оплату послуг з виплати та доставки пенсій (2,27 млрд грн), погашення заборгованості з виплати пенсій за минулі періоди, зокрема на виконання судових рішень і внутрішньо переміщеним особам (1,47

млрд грн), пенсійне забезпечення осіб, які проживають за кордоном, та іноземних пенсіонерів за міжнародними угодами (0,63 млрд грн), а також цільову грошову допомогу учасникам бойових дій, судовий збір і виплату неотриманих сум, повернутих банком (0,06 млрд грн).

Таблиця 1. Сегменти «срібної економіки»: зміст та міжнародні орієнтири розвитку

Сегмент	Зміст	Міжнародні орієнтири
AgeTech	Технологічні продукти і послуги, розроблені з урахуванням потреб людей похилого віку: цифрові сервіси, моніторинг здоров'я, фінансові технології довголіття	Сектор сформувався як самостійний напрям з власною інфраструктурою розробників, інвесторів і галузевих платформ підтримки стартапів
Асистивні технології	Засоби підтримки самостійного проживання: системи виявлення падінь, розумний дім, засоби мобільності, телемоніторинг	Системний огляд підтверджує внесок геронтотехнологій у незалежне проживання за умови подолання розриву між розробленням і впровадженням
Фінансові продукти	Зворотна іпотека, фонди цільової дати, страхові й накопичувальні продукти для людей похилого віку	Зворотна іпотека як механізм конвертації житлового капіталу в пенсійний дохід за умов невизначеності майбутнього державних пенсій
Туризм активного довголіття	Туристичні продукти, адаптовані до потреб людей похилого віку, зокрема низькосезонний та оздоровчий туризм	Емпірично підтверджений внесок у здоров'я та якість життя; туризм є вагомим сектором економіки ЄС, а участь людей похилого віку в ньому обмежують стан здоров'я та рівень доходу
Культурно-освітні продукти	Освіта впродовж життя, університети третього віку, культурно-дозвіллєві послуги для людей похилого віку	Складова політик активного і здорового старіння, що реалізується у межах Десятиліття здорового старіння ООН 2021–2030 рр.; чинник підтримання когнітивного здоров'я та соціальної інклюзії

Джерело: систематизовано автором на основі [9–13; 20].

Скоригована база становить 797,05 млрд грн і включає пенсії за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням (523,69 млрд грн), частину пенсій за спеціальними програмами, обчислену відповідно до цього закону (61,56 млрд грн), пенсії за спеціальними пенсійними програмами (110,38 млрд грн) та надбавки, підвищення і доплати до пенсій (101,42 млрд грн) [17]. Оскільки звітність не виокремлює допомогу на поховання та не містить розподілу видатків за віком отримувачів і видами пенсій, база охоплює також пенсії по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника та за вислугу років, що є обмеженням оцінки. Водночас неврахування заробітної плати працюючих пенсіонерів, доходів від майна і приватних трансфертів частково компенсує це завищення, тому показник придатний як орієнтовний індикатор купівельної

спроможності людей похилого віку. Наведена величина не враховує додаткової економічної активності, яку генерують ці видатки, тому реальний потенціал ринку є вищим. Сценарні припущення наведено у табл. 2, результати оцінювання – на рис. 2.

Таблиця 2. Сценарна оцінка потенційного обсягу ринку «срібної економіки» України на 2027–2037 рр., у цінах 2025 р.

Сценарій	Ключові припущення	Середньорічний темп зростання ринку	Обсяг ринку у 2037 р., млрд грн
Інерційний	Збереження поточного рівня економічної активності людей похилого віку; повільне реальне зростання їхніх доходів	1,5%	953
Помірний	Помірне реальне зростання доходів і споживання людей похилого віку; помірний розвиток сегментів AgeTech і туризму активного довголіття	3,0%	1136
Оптимістичний	Реальне зростання ринку на рівні прогнозних оцінок для ЄС; державна підтримка AgeTech та асистивних технологій	5,0%	1431

Джерело: розроблено автором на основі [3; 16; 17].

Примітка. База розрахунку – 797,05 млрд грн (скоригований обсяг пенсійних виплат 2025 р.); обсяг ринку розраховано за моделлю складних відсотків від 2025 р., для 2037 р. – на дванадцятирічному горизонті. Темпи зростання є реальними (у цінах 2025 р.) і мають характер авторських припущень: темп 5% відповідає прогнозованому середньорічному зростанню «срібної економіки» ЄС [3] і трактується як верхня межа; темп 1,5% відображає інерційний розвиток за збереження нинішнього низького рівня економічної активності людей похилого віку [16]; темп 3% прийнято як проміжне значення між інерційним сценарієм та орієнтиром ЄС.

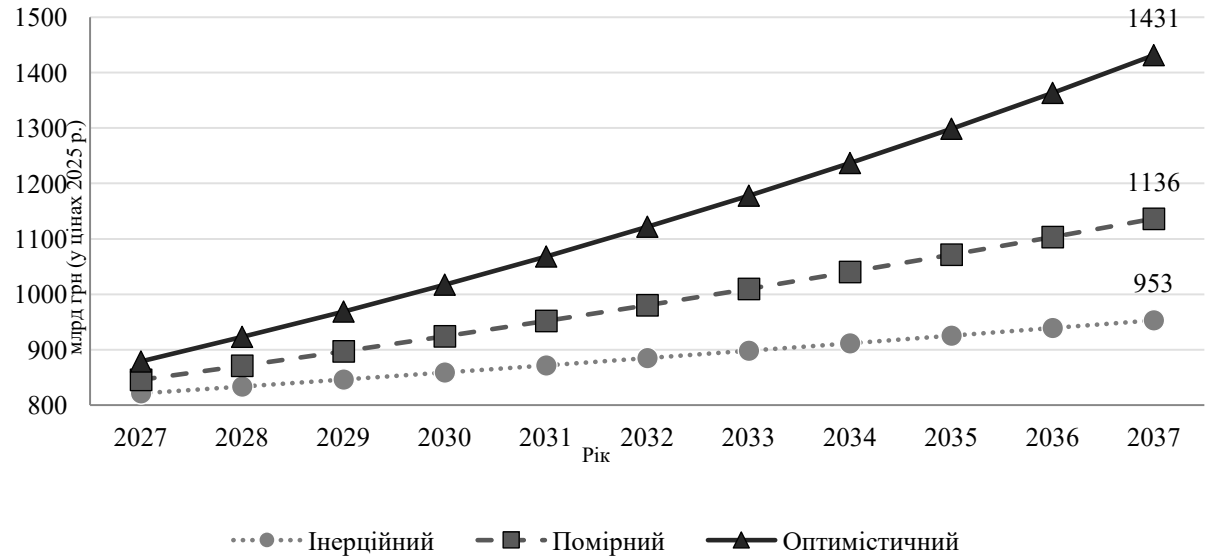


Рисунок 2. – Прогнозний обсяг ринку «срібної економіки» України за трьома сценаріями, 2027–2037 рр., у цінах 2025 р.

Джерело: розраховано автором на основі [3; 16; 17].

Навіть за інерційним сценарієм ринок «срібної економіки» України до 2037 року може сягнути 0,95 трлн грн, а за оптимістичним – 1,43 трлн грн у цінах 2025 року. Хоча економічна активність людей похилого віку безпосередньо не включена до сценарної моделі, саме вона може стати однією з передумов наближення до верхньої межі оцінки. За рівнем демографічного старіння Україна вже зіставна з ЄС, де станом на 1 січня 2025 року частка осіб віком 65 років і старше становила 22% [18], тоді як за економічною активністю людей похилого віку відставання залишається кратним. Розрив із країнами ОЕСР за цим показником у віковій групі 60–70 років вказує на суттєвий незадіяний трудовий і споживчий потенціал.

Реалізація потенціалу «срібної економіки» потребує цілеспрямованих інструментів державного стимулювання, систематизованих у табл. 3.

Таблиця 3. Інструменти державного стимулювання розвитку «срібної економіки» в Україні

Інструмент	Зміст	Очікуваний ефект
Гранти для AgeTech-стартапів	Цільові грантові програми у партнерстві з міжнародними фінансовими інституціями для підтримки розробок, орієнтованих на потреби людей похилого віку	Формування національного сегмента AgeTech; локалізація технологій догляду
Регуляторні пісочниці	Експериментальні режими для апробації інновацій у сфері догляду (телемоніторинг, асистивні пристрої) до їх масового впровадження	Скорочення строку виведення інновацій на ринок; зниження регуляторних бар'єрів
Податкові стимули для досліджень і розробок	Пільги для підприємств, які здійснюють дослідження і розробки у сегментах «срібної економіки»	Зростання приватних інвестицій у технологічні сегменти; посилення каналу технологічних інвестицій
Політика активного довголіття	Програми перекваліфікації осіб віком 55 років і старше, подолання ейджизму у зайнятості, гнучкі форми праці	Підвищення економічної активності осіб віком 60–70 років; розширення бази внесків до системи соціального захисту
Регулювання фінансових продуктів для людей похилого віку	Створення передумов для впровадження зворотної іпотеки та фондів цільової дати з належним захистом прав споживачів	Диверсифікація джерел доходу людей похилого віку; зменшення залежності від державних трансфертів
Підтримка соціального туризму та освіти впродовж життя	Програми доступного оздоровчого туризму, розвиток університетів третього віку та культурних послуг для людей похилого віку	Розширення немедичних сегментів ринку; підтримання когнітивного здоров’я та соціальної інклюзії

Джерело: розроблено автором

Вплив «срібної економіки» на систему соціального захисту може реалізовуватися через три потенційні канали. Перший – розширення бази фінансування: зростання зайнятості людей похилого віку може збільшувати надходження внесків та податків, які живлять солідарну пенсійну систему і соціальні послуги. Другий – зменшення трансфертної залежності: додаткові ринкові доходи від праці, фінансових продуктів і підприємництва можуть знижувати потребу у державній підтримці, вивільняючи ресурси для найбільш вразливих груп. Третій – підвищення якості життя: розвиток адаптованих товарів і послуг здатен безпосередньо покращувати добробут людей похилого віку, тобто збільшувати результати системи соціального захисту без пропорційного зростання державних видатків. У сукупності ці канали дають підстави розглядати «срібну економіку» як потенційне ринкове доповнення державних та міжсекторних механізмів соціального захисту; кількісна оцінка їхнього впливу на ефективність системи потребує окремого дослідження.

Отримані оцінки доцільно зіставити з наявними міжнародними та вітчизняними результатами. Оцінка «срібної економіки» ЄС, виконана на замовлення Європейської комісії, охоплює осіб віком 50 років і старше та враховує непрямі й індуковані ефекти їхніх видатків [3], тоді як запропонована оцінка для України обмежується пенсійними виплатами і не враховує мультиплікативних ефектів. Тому пряме зіставлення абсолютних значень некоректне: базовий обсяг пенсійних виплат 2025 р. становить близько 8,9% ВВП України [21] і окреслює нижню межу, а не повний обсяг ринку. Результати узгоджуються з висновками Інституту демографії та досліджень якості життя імені М. В. Птухи НАН України щодо значного незадіяного потенціалу людей старшого віку [16] та з оцінкою Міжнародного валютного фонду, за якою здоровіше старіння підвищує економічну активність осіб похилого віку [4]; водночас, на відміну від зазначених праць, у статті запропоновано сегментацію ринку «срібної економіки» України та сценарний вимір його обсягу.

Дослідження має низку обмежень. По-перше, база оцінювання охоплює лише пенсійні виплати, без вікового коригування, без виокремлення допомоги на поховання та без урахування інших доходів людей похилого віку. По-друге, сценарні темпи зростання є авторськими припущеннями, а оцінку отримано екстраполяцією за моделлю складних відсотків, а не статистичним аналізом первинних даних. По-третє, запропонована сегментація не дає змоги оцінити обсяг кожного сегмента окремо через відсутність відповідної статистики. По-четверте, вплив «срібної економіки» на ефективність системи соціального захисту окреслено на рівні потенційних каналів і не оцінено емпірично.

Висновки. Потенціал людей похилого віку як споживачів, працівників та інвесторів доцільно розглядати як ресурс розвитку системи соціального захисту: «срібна економіка» формує ринковий канал підвищення добробуту людей похилого віку, який може доповнювати державні та міжсекторні механізми соціального захисту. Систематизовано п’ять сегментів «срібної економіки» України за типом потреби, що задовольняється. За сценарною оцінкою, виконаною на основі даних Пенсійного фонду України, потенційний обсяг ринку

до 2037 р. може становити від 0,95 до 1,43 трлн грн у цінах 2025 р.; ці оцінки мають орієнтовний характер і окреслюють нижню межу ринку. Обґрунтовано інструменти державного стимулювання – гранти для AgeTech-стартапів, регуляторні пісочниці, податкові стимули для досліджень і розробок, політику активного довголіття, регулювання фінансових продуктів, підтримку соціального туризму та освіти для людей похилого віку. Окреслено три потенційні канали впливу «срібної економіки» на систему соціального захисту: розширення бази фінансування, зменшення трансфертної залежності та підвищення якості життя. Перспективи подальших розвідок пов'язані з емпіричною оцінкою цих каналів та інтеграцією оцінок потенціалу «срібної економіки» у сценарне моделювання ефективності системи соціального захисту людей похилого віку.

Внесок авторів. *Автор повністю провів дослідження, написав і відредагував текст.*

Фінансування. *Автор заявляє, що дослідження виконано без зовнішнього фінансування.*

Конфлікт інтересів. *Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. World Social Report 2023: Leaving No One Behind in an Ageing World / United Nations, Department of Economic and Social Affairs. New York : United Nations, 2023. URL: https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2023/01/2023wsr-chapter1-.pdf (дата звернення: 25.07.2026).

2. Про схвалення Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.09.2024 р. № 922-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/922-2024-p (дата звернення: 25.07.2026).

3. The Silver Economy: Final report / European Commission, Technopolis Group, Oxford Economics. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2018. URL: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a9efa929-3ec7-11e8-b5fe-01aa75ed71a1 (дата звернення: 25.07.2026).

4. The Rise of the Silver Economy: Global Implications of Population Aging : World Economic Outlook, April 2025. Chapter 2 / International Monetary Fund. Washington, DC : IMF, 2025. URL: https://www.elibrary.imf.org/display/book/9798400289583/CH002.xml (дата звернення: 26.07.2026).

5. Bussolo M., Koettl J., Sinnott E. Golden Aging: Prospects for Healthy, Active, and Prosperous Aging in Europe and Central Asia. Washington, DC : World Bank, 2015. DOI: https://doi.org/10.1596/978-1-4648-0353-6 (дата звернення: 25.07.2026).

6. Egeland T., Heinonen K., Stensaker I. G. The Silver Economy: A Business Perspective on the Aging Society. *The Journal of Applied Behavioral Science*. 2026. Vol. 62, No 2. P. 185–203. DOI: https://doi.org/10.1177/00218863251397563 (дата звернення: 25.07.2026).

7. Park D., Shin K. Population Aging, Silver Dividend, and Economic Growth. ADB Economics Working Paper Series. Manila : Asian Development Bank, 2023. No 678. DOI: http://dx.doi.org/10.22617/WPS230070-2 (дата звернення: 25.07.2026)

8. Chen G., Ran X., Liu F., Li Y., Li N., Zhan Q. Reflections and Suggestions on Developing the Silver Economy to Cope with Population Aging. *Strategic Study of Chinese Academy of Engineering*. 2024. Vol. 26, No 6. P. 10–18. DOI: https://doi.org/10.15302/J-SSCAE-2024.06.001 (дата звернення: 25.07.2026)

9. Decade of Healthy Ageing: Plan of Action 2021–2030 / World Health Organization. Geneva : WHO, 2020. URL: https://www.who.int/publications/m/item/decade-of-healthy-ageing-plan-of-action (дата звернення: 26.07.2026).

10. Moreno A., Scola M.-C., Sun H., Durce H., Couve C., Acevedo K., Gutman G. M. A systematic review of gerontechnologies to support aging in place among community-dwelling older adults and their family caregivers. *Frontiers in Psychology*. 2024. Vol. 14. Art. 1237694. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1237694 (дата звернення: 25.07.2026).

11. Simón-Moreno H. The regulation of reverse mortgages as a source of income in retirement: policy options and legal drivers. *Journal of Housing and the Built Environment*. 2019. Vol. 34. P. 1005–1022. DOI: https://doi.org/10.1007/s10901-019-09653-3 (дата звернення: 25.07.2026).

12. Qiao G., Ding L., Xiang K., Prideaux B., Xu J. Understanding the Value of Tourism to Seniors' Health and Positive Aging. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022. Vol. 19, No 3. Art. 1476. DOI: https://doi.org/10.3390/ijerph19031476 (дата звернення: 25.07.2026).

13. Łapko A., Hącia E., Łapko P. Determinants of Seniors' Participation in Tourism: Psychological and Organisational Perspective in the Context of Sustainable Tourism. *Sustainability*. 2026. Vol. 18, No 1. Art. 259. DOI: https://doi.org/10.3390/su18010259 (дата звернення: 25.07.2026).

14. Чалюк Ю. О. Срібна економіка: демографічні зміни та економічні можливості. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2023. № 1 (107). С. 50–59. DOI: https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-1-7 (дата звернення: 25.07.2026)

15. Жуковська А. «Срібна економіка» як ресурс інклюзивного розвитку національної економіки. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 3. С. 37–53. DOI: https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.037 (дата звернення: 25.07.2026)

16. Срібна економіка України : дослідницький проєкт / Інститут демографії та досліджень якості життя імені М. В. Птухи НАН України. Київ, 2025. URL: https://www.demography.org.ua/срібна-економіка-україни/ (дата звернення: 28.07.2026)

17. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2025 рік : затв. постановою правління Пенсійного фонду України від 01.05.2026 р. № 17-1. URL: https://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2026/05/Zvit-pro-vykonannya-byudzhetu-za-2025-rik.pdf (дата звернення: 28.07.2026).

18. Population structure and ageing : Statistics Explained / Eurostat. 2026. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing (дата звернення: 28.07.2026).

19. Malovanyi M., Nepochatenko Z., Osipova A., Novak I., Prokopchuk O. The impact of population ageing on economic growth: the role of social policy models in OECD countries. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. 2025. Vol. 4 (63). P. 544–557. DOI: https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.63.2025.4738 (дата звернення: 25.07.2026).

20. The State of AgeTech: Insights in Brief / AgeTech Collaborative from AARP. 2024. URL: https://agetechcollaborative.org/wp-content/uploads/2024/07/ATC_-State-of-AgeTech-Report_Final.pdf (дата звернення: 28.07.2026).

21. Здійснено попередню оцінку ВВП за 2025 рік / Державна служба статистики України. 12.03.2026. URL: https://stat.gov.ua/uk/news/zdiysneno-poperednyu-otsinku-vvp-za-2025-rik (дата звернення: 16.09.2026).

REFERENCES

1. United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (2023). World social report 2023: Leaving no one behind in an ageing world. New York: United Nations. Available at: https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2023/01/2023wsr-chapter1-.pdf (accessed July 25, 2026).

2. Cabinet of Ministers of Ukraine. Order No. 922-r of September 30, 2024 “Pro skhvalennia Stratehii demohrafichnoho rozvytku Ukrainy na period do 2040 roku” [On approval of the Demographic Development Strategy of Ukraine until 2040]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/go/922-2024-p (accessed July 25, 2026) [in Ukrainian].

3. European Commission, Technopolis Group, & Oxford Economics. (2018). The silver economy: Final report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Available at: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a9efa929-3ec7-11e8-b5fe-01aa75ed71a1 (accessed July 25, 2026).

4. International Monetary Fund. (2025). The rise of the silver economy: Global implications of population aging. In World Economic Outlook, April 2025, Chapter 2. Washington, DC: IMF. Available at: https://www.elibrary.imf.org/display/book/9798400289583/CH002.xml (accessed July 26, 2026).

5. Bussolo M., Koettl J., & Sinnott E. (2015). Golden aging: Prospects for healthy, active, and prosperous aging in Europe and Central Asia. Washington, DC: World Bank. DOI: https://doi.org/10.1596/978-1-4648-0353-6 (accessed July 25, 2026).

6. Egeland T., Heinonen K., & Stensaker I. G. (2026). The silver economy: A business perspective on the aging society. The Journal of Applied Behavioral Science, vol. 62, no. 2, pp. 185–203. DOI: https://doi.org/10.1177/00218863251397563 (accessed July 25, 2026).

7. Park D., & Shin K. (2023). Population aging, silver dividend, and economic growth (ADB Economics Working Paper Series No. 678). Manila: Asian Development Bank. DOI: https://doi.org/10.22617/WPS230070-2 (accessed July 25, 2026).

8. Chen G., Ran X., Liu F., Li Y., Li N., & Zhan Q. (2024). Reflections and suggestions on developing the silver economy to cope with population aging. Strategic Study of Chinese Academy of Engineering, vol. 26, no. 6, pp. 10–18. DOI: https://doi.org/10.15302/J-SSCAE-2024.06.001 (accessed July 25, 2026).

9. World Health Organization. (2020). Decade of healthy ageing: Plan of action 2021–2030. Geneva: WHO. Available at: https://www.who.int/publications/m/item/decade-of-healthy-ageing-plan-of-action (accessed July 26, 2026).

10. Moreno A., Scola M.-C., Sun H., Durce H., Couve C., Acevedo K., & Gutman G. M. (2024). A systematic review of gerontechnologies to support aging in place among community-dwelling older adults and their family caregivers. Frontiers in Psychology, vol. 14, art. 1237694. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1237694 (accessed July 25, 2026).

11. Simón-Moreno H. (2019). The regulation of reverse mortgages as a source of income in retirement: Policy options and legal drivers. Journal of Housing and the Built Environment, vol. 34, pp. 1005–1022. DOI: https://doi.org/10.1007/s10901-019-09653-3 (accessed July 25, 2026).

12. Qiao G., Ding L., Xiang K., Prideaux B., & Xu J. (2022). Understanding the value of tourism to seniors' health and positive aging. International Journal of Environmental Research and Public Health, vol. 19, no. 3, art. 1476. DOI: https://doi.org/10.3390/ijerph19031476 (accessed July 25, 2026).

13. Łapko A., Hącia E., & Łapko P. (2026). Determinants of seniors' participation in tourism: Psychological and organisational perspective in the context of sustainable tourism. Sustainability, vol. 18, no. 1, art. 259. DOI: https://doi.org/10.3390/su18010259 (accessed July 25, 2026).

14. Chaliuk Yu. O. (2023). Sribna ekonomika: demohrafichni zminy ta ekonomichni mozhlyvosti [Silver economy: Demographic changes and economic opportunities]. Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriia "Ekonomichni nauky", no. 1(107), pp. 50–59. DOI: https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-1-7 (accessed July 25, 2026) [in Ukrainian].

15. Zhukovska A. (2020). "Sribna ekonomika" yak resurs inkliuzyvnoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky ["Silver economy" as a resource for inclusive development of the national economy]. Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu, no. 3, pp. 37–53. DOI: https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.037 (accessed July 25, 2026) [in Ukrainian].

16. M. V. Ptukha Institute of Demography and Life Quality Problems of the NAS of Ukraine. (2025). Sribna ekonomika Ukrainy: doslidnytskyi proiekt [Silver economy of Ukraine: Research project]. Kyiv. Available at: https://www.demography.org.ua/срібна-економіка-україни/ (accessed July 28, 2026) [in Ukrainian].

17. Pension Fund of Ukraine. (2026). Zvit pro vykonannia biudzhetu Pensiinoho fondu Ukrainy za 2025 rik [Report on the execution of the budget of the Pension Fund of Ukraine for 2025] (approved by Resolution of the Board of the Pension Fund of Ukraine No. 17-1 of May 1, 2026). Available at: https://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2026/05/Zvit-pro-vykonannya-byudzhetu-za-2025-rik.pdf (accessed July 28, 2026) [in Ukrainian].

18. Eurostat. (2026). Population structure and ageing. Statistics Explained. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing (accessed July 28, 2026).

19. Malovanyi M., Nepochatenko Z., Osipova A., Novak I., & Prokopchuk O. (2025). The impact of population ageing on economic growth: The role of social policy models in OECD countries. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice, vol. 4, no. 63, pp. 544–557. DOI: https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.63.2025.4738 (accessed July 25, 2026).

20. AgeTech Collaborative from AARP. (2024). The state of AgeTech: Insights in brief. Available at: https://agetechcollaborative.org/wp-content/uploads/2024/07/ATC_-State-of-AgeTech-Report_Final.pdf (accessed July 28, 2026).

21. State Statistics Service of Ukraine. (2026, March 12). Zdiisneno poperedniu otsinku VVP za 2025 rik [Preliminary GDP estimate for 2025 has been made]. Available at: https://stat.gov.ua/uk/news/zdiysneno-poperednyu-otsinku-vvp-za-2025-rik (accessed September 16, 2026) [in Ukrainian].